

Sz. Tóth Gyula

„Vissza a dolgokhoz!”
(Husserl)

Rejtőzködő felvilágosodás. A (f)elvilágosodás nyomában

(Vázlatos futamok)

Ahol lőnek, ott háború van. És manapság lőnek a világ minden pontján. Csak nem jelentették be a hadüzenetet. Az olyan klasszikus, idejét múlt. (E cikk készítése közben a minap valami hasonló megtörtént: hadiállapotot vezettek be, nem messze tőlünk. Mily korban élünk?!) Ha éppen nem fegyverekből jön a tűz, a természet is gondoskodik róla: ég az erdő, ég a nádas. Aztán rá a vízözön. Az ember meg lapátolja a sarat. Sír kicsit, és áruháza menekül. Novemberben Karácsonyt csinál, és itt a Black Friday, újratöltve. Roham! Emberünk Fekete Pénteken túlbuzgó társaival egymást gyömöszölve tolong. Csak nekem jusson! És jut, mert akkora a túltermelés, az árubőség, hogy jut mindenkinek, hisz jövő héten is lesz péntek. Ha elfogy a pénz, majd kölcsönt veszünk fel. A hamis képeket termelő társadalom irracionálisát tökéletesen leírta a 20. század második felében Jean Baudrillard francia szociológus. Amikor az érzékvesztés folyamatában beindulnak a „racionális diskurzus” megszüntetésére tett kísérletek.

Kis ideológiai löket, és mehet a menet. Mi is az ideológia? „A valóság olyan eltorzított, egyoldalú értelmezése, amelyet érdekek határoznak meg vagy a rendszer kényszeríti ki.” Megy ez magán- és közsíkon. Nemcsak politikai akarattal, a magunk érdekérvényesítésére is fabrikálunk ilyet, amikor előnyöket akarunk kicsiholni. Kis sasszé előbbre, a másik elé, szemetet az erdő szélére, irányjelzés nuku. Az ideológia hirdetése egyben hangadás. Nagy a felhajtó ereje, hatalmi széltől különösen. A túldimenzionált ember a tömegben fészkelődik. Ilyenkor nem is kell szó, elég egy kis lökdösődés, halk jaj, és kész a pánik. Amiből minden lehet. Kítör a balhé, kítörik a szemüveg, kítörik a kirakatot, van, ki törik, s van, mi szakad. Már nem is érdekes, ki kezdte, az sem, mire a nagy hűhó. Utólag majd okosabbak leszünk: mire volt jó mindez? Váltunk.

Hol kezdődött? Ahol folytatódott. Sóhajtván emlegetjük a felvilágosodást: Ó, azok a szép eszmék! Valakik mindig elrontják... Csalóka az emlékezet. Ma már a felvilágosodást is sokféleképpen értelmezik. Mozgásba jött Európa, „egyazon civilizáció alakváltozásai” jelennek meg: reneszánsz, barokk, klasszikus, felvilágosodás. „Épp hogy csak kialakulnak, s máris szétbomlanak. S szükségszerűen egymásba ütköznek. Egymásra rétegződnek”. Pierre Chaunu mozgatja ekként meg a felvilágosodás gondolatrendszerét. Vagyis jogos a kérdés: vajon kitölthet-e a felvilágosodás, teljességgel, mára is mindenben érvényes időmetszetet? Mert a 18. századtól, folyamatosan történtek „dolgok”. De ez már előbb megkezdődött. A természettudományok nyomán a társadalmi bölcselkedésben is megjelent, követelményként, az észszerű, az elfogulatlan vizsgálódás. Tehát a „babonaság és a fanatizmus” ellen jöjjenek a tények, világítson a „józan ész”. (Egedy) És jöttek a követelések: sajtószabadság, jogbiztonság, vallási türelem, az egyén szabad-

sága viszonyított kereteivel (állam, közjó, hasznosság, értelmes önállóság). Franciaországban megszületett az *Enciklopédia*, „A tudományok, a művészet és a kézművesség enciklopédiája”, amely – a természeti, társadalmi, ipari, művészeti jelenségeket új szempontból értelmezve – összegezte a tudományos eredményeket. Nem sokkal megjelenése után, ugyanott, forradalom, nyakazás, jogszerű eljárások nélkül. Puff, öngól! És éppen a felvilágosodás hazájában. Aztán elszabadultak az indulatok: háborúk, haláltáborok, dőltek az izmusok. A durva példa ragadósnak bizonyult, ideológiákba csavartan működtették (működtetik) tovább, Keleten, Nyugaton.

Ideológia, mi is az? (Lásd feljebb.) Működik! Na, akkor most mi van? Kérdezhetnénk a mai vulgárbeszéddel („akár brutálisan”). A hangnemet csúfították a felvilágosodást követően széles körben elterjedt „vulgarizálások”, vagy szépen mondva „interpretációk” (narratívák, mantrák stb.), a helyzetet rontották-rombolták a nyomukban keletkező mozgalmak. És nézzünk széjjel. Mi maradt a felvilágosodás eszméiből? Mint a józan ész, a ratio, a tények, az elméleti-fogalmi alapvetések... Egyes ideológia-politikai hatalmi körök szívesen mellőzik az alapvető társadalmi tudományosságot. Pedig oly fényesen indult. A folytatásként becsatlakozó és odatartozó nagyságok alapozó eszméivel, mint előzmények, például Arisztotelész, Dante... Ragyogott Európa, a „felsőbbrendű kulturális egység”. Jöttek a minősítések: ... A kereszténység „jótékony erkölcs csakis a társadalom boldogságára irányul...” Voltaire sem maradt el: „Az európai népek olyan humanitárius elvekkel rendelkeznek, amelyek nem lelhetők fel a világ más részein...” Tehát Európa mint „kulturális tér” fénylett. Rendkívül változatos képet mutatott, az ellentétes vélemények és a történelmi eltolódások bámulatba ejtően színes mozaikja alakult ki. Ezzel együtt a felvilágosodás az európai történelem és művészet „csillagórája” volt. (Ungvári) Montesquieu a „törvények szellemét” átültette angoloról franciára, tágítva a tér horizontját és lehetőségeit. Ám a jognak asztala dőlni látszik.

Közelítsünk egyszerűen a felvilágosodáshoz. „A felvilágosodás az ember kilábalása a maga okozta kiskorúságából. Kiskorúság az arra való képtelenség, hogy valaki mások vezetése nélkül gondolkodjék.” Szóval a szabadság. Mi korlátozhatja ezt a szabadságot, és mi mozdítja előre? „Az ész nyilvános használatának mindenkor szabadnak kell lennie, mert egyedül ez képes megvalósítani az emberek között a felvilágosodást” (Kant). A vallást se hagyhatjuk ki. Voltaire viszonya a királysághoz, Istenhez világosan kiderül, ha csak két művet említünk. Egyik: Ferenczi László, *Voltaire problémák* (a kiváló irodalomtörténész érzékenyen világít rá: „problémás”). A másik: André Maurois, *Voltaire*. Ezekből egyértelmű: Voltaire a „racionalizmus szerzetese”, elismerte Isten létét, természetesnek tartotta, az egyház, a vallás vulgarizációja ellen hadakozott, konzervatív és királypárti volt. A vágyak, a kísértés legyőzése az ész dolga, annak ellenére, hogy Locke őszintén hitt az isteni törvényben. Locke a tökéletes és isteni erkölcs alá rendelte a civil és a magánerkölcsöt. Megjelenik a teológiai világbép (a gondviselés), az esetlegesség, a kiszámíthatatlan tapasztalat és az egyéni sors szembeállítása. (Ungvári)

A kiskorúság állapota ma inkább fennáll, mint valaha. A II. világháború utáni nagy nekilödulés ellenére. (Vagy éppen annak következményeként.) A reprodukációs technológia által képek közvetítik a valóságot, elterelő szöveggel megspékelve. Tömegek használják a technológiák új eszközeit, melyek sablonként a „preparált valóságot” mutatják. Vagyis a reálist a reális jele helyettesíti. Megváltozik a szavak és a képek tárgyhoz való viszonya. A képen egy pipa, alatta az írás: „Ceci n'est pas une pipe.” – Ez nem pipa.

(Foucault) Tehát, ne higgy a szemednek! Ha sokszor és sokan mondják, hajlunk a magyarázatra. A kultúripar termeli az álomgyárat. Manipulációs folyamatok során egy uralmi modell diktál, az egyén idomul. Úgy érzi, nem lóghat ki. Csatlakozni kell, kimaradni nevetséges. „Nevetség tárgya (...) a különc, aki még mindig autonóm módon merészel gondolkodni” (Horkheimer). Létrejön a tömeges izoláció. Az *egydimenziós társadalom* (Marcuse). „A kommunikáció gondoskodik róla, hogy az emberek elmagányosodásukban hasonlítsanak egymáshoz” (Adorno). Közösségi magány – díjazott filmes témák. A felvilágosodásnak megvan a maga dialektikája. . . Kézbe kell venni a kommunikációt, irányítani kell, megfelelő anyagi háttértámogatással, pártoló médiaszéllel. Ehhez végy ideológiát, add elő teátrálisan, és megy a szekér, mint a villám. Lásd a globalizációs folyamatok mai akcióit. Vannak munkások, földművesek, akik termelnek, de nincsenek „osztályok”. Az ideológusok, az értelmiségiek (akik nem termelnek) áthangolják az ideológiai hangszereket, más hürokat pengetnek, politikai-kulturális-propaganda csoportokba szerveződve hangadók lesznek. (Nem olvasták az Enciklopédiát, de teszik a dolgukat.) Pedig az igazi dolguk a javítás lenne. Mert, noha az enciklopédia „az igazságnak szenteltetett”, de ha mégis akadna benne valami tévedés, egy „felvilágosultabb ember majd észreveszi és kijavítja”. (Ungvári) De ki a felvilágosult? Hallgatva a szólásokat: a felvilágosodás hirdetője csak liberális lehet, konzervatív nem. És csak (liberális) értelmiségi, földművelő, iparos nem. Mi lesz a javítással?

Az egzisztencializmus próbált segíteni, amikor hangsúlyosan az egyénre irányította a figyelmet és nagy terhet rakott rá, reményekkel táplálva. A francia térfélről jövő eszmei áramlatot a keleti térfél háritotta, ott (itt) a szocialista embertípus kiművelése volt napirenden, az egyén háttérbe szorult. Amikor minden összekeveredik, bonyolultabb az érzékelés, az észrevevés, az értelmezés. Ennek betekintő megvilágítására, adalékként, kis kitérőt teszünk itt az egzisztencializmus kapcsán. Magyarországon a főszereplők is felelősen voltak megítélve, Camus is, Sartre különösen. Eleinte a marxizmushoz való kapcsolódása okán pozitívan, később, a rendszerváltozás után, negatívan, az ideológiai szélkakasoktól függően. Dicséretes elemző munkák próbálták Sartre munkásságát „helyre tenni”, bevinni az oktatásba, a köztudatba. A homályos foltok ritkítására, pontosító szándékkal elidőzünk Sartre példájánál, Sartre '56-os szerepére, illetve magatartásának hazai megítélésére fókuszálunk. Jean-Paul Sartre a magyarországi események hatása alatt ébredt rá, hogy a kommunizmus filozófiáját a szovjet elnyomás súlyosan deformálta. „Nyugati kommunisták még sosem voltak ennyire elszigetelve, sosem volt még ekkora zavar bennük, sosem aratott még ilyen zajos győzelmet felettük a jobboldal. [...] November másodika, harmadika napjaiban, amikor bejelentette a rádió a szovjet erősítések Magyarországra érkezését, a baloldal embere, a Szovjetunió és a kommunizmus barátai Franciaországban és máshol egy erőszakos hatalomátvétel következményeit méregették, és azt mondták: ez lehetetlen, ezt nem fogják megtenni. Megtették. De minek a nevében és mit akartak megmenteni?” (Jean-Paul Sartre: *Sztálin szelleme*). Sartre magyarországi megítélése „felemás”, felszínes, „kisajátító”. Világos képet kapunk az író-filozófusról Mészáros István átfogó elemző munkájából: *Sartre munkássága*, Eszmelet, 2013. július 1. = http://eszmelet.hu/meszaros_istvan-sartre-munkassaga. E szerint: Sartre nem volt a Francia Kommunista párt tagja, ám jó kapcsolatot alakított ki vele. Más forrásból az tudható, hogy a II. világháború után Sartre a párt tagja lett. Az biztos, hogy folyamatosan bírálta a párt stratégiai irányvonalát. Akár hogy is történt, az 1956-os

magyar fölkelés katonai erővel történt leverése is nagyban hozzájárult a párttal való szakításhoz. (A tisztázást nagyban segíti Szénási Éva *Magyar 56 – francia szemmel* című tanulmánya.)

Világosan bejelentett szempontok mentén, pontos elemzés nyomán lehet értékkijelentéseket tenni. Sartre: a művész, az író, a politikus, a filozófus... (Nagy). Sartre német hadifogolytáborban Heidegger tanulmányozta, az egyik tétel: a belevettség okán, biztosan. Minden tervnek alapja: az egyén „belevettsége”. Már ha tudatos létezőről van szó. Roger Scruton, akiről nem mondható el, hogy túlzottan szeretné a franciákat, Sartre értékelésében azt írja, hogy „a morális hiányosságok miatt persze kár lenne kisebbiteni Sartre gondolkodói és írói formátumát”. Író volt és filozófus, a mindig ellenzékiesskedő mozgalmárok csak kiforgatták gondolatait, szemezgetve azokból kényükre-kedvükre, hogy később elhagyják. Mert nem tudtak mit kezdeni olyan kategóriákkal, mint *szabadság, választás, döntés, elkötelezettség, cselekvés*. Így együtt már nem volt vállalható. Sartre-nál még ott az erkölcsiség. Mert az egyént ne zárjuk ki sorsának alakításából, annak adódó lehetőségeiből. (Fehér M.)

E kis kitérőt zárva, más szempontból nézve meg kell említeni még egy dolgot. A párizsi '68-as lázadást (nálunk) néhányan, Sartre mellett, igyekeznek Semprun nyakába varrni. Bűnük: ők engedték ki a palackból a balliberális szellemet, ami aztán szétterjedt Európában. Ennek érdemi megítéléséhez alaposabban kellene tanulmányozni Semprun munkásságát, s legalább behatóan elolvasni *A nagy utazás* című könyvét. Minthogy a történesek összetettek, összetettebb megközelítést igényelnek. Nem szabad kihagyni a „prágai tavaszt” és a baráti szocialista országok katonai bevonulását Csehszlovákiába. Ezek az események a nevezett francia írókat, más baloldaliak mellett, mint Jean Ferrat, Yves Montand, a szovjet szocializmussal való teljes szakításra készítették. De ezek az események arra is alkalmat adtak, hogy a keleti szocializmus „szembe nézzen magával”, önvizsgálatot tartson. Lehetőség a tisztázó kritika megfogalmazására. Hogy az értelmiségiek (nálunk is) újragondolják az ideológiákat, és, talán éppen a morálfilozófia oldaláról javítva a politikán, kidolgozzák és megkezdjék az első reformlépéseket.

És ma? A felvilágosodás eszmerendszere ismét aktuális lett, „épp fenyegetettség, olykor kiszolgáltatottsága okán”. (Ungvári) E sorok írása közben Párizs lángol, gyújtogatnak, verekednek. Rombolás a fények városában. Kítől félnek a franciák? Tőlünk nem kell félniük. „À nous deux maintenant!” – Most rajtunk a sor! – mondta Rastignac kijöve a Père Lachaise temetőből, amikor lenézett Párizs fényeire. Most lángokat is látna. Igen, *rajtuk* a sor. A megváltozott életviteli, ideológiai, politikai, gazdasági struktúrák, hatások, körülmények között közvetítőre, tudatosító mediátorra van szükség, akinek segítségével a gondolkodást vissza tudjuk fordítani a tényekhez és a dolgokhoz. A világító eszmék fényét koptatja az, aki a felvilágosodás értékeit nem tudja (nem akarja) a mai viszonyok figyelembevételével értelmezni. A megmerevedett tudat elhagyja a valót (vagy fordítva), az eszmék távolról sem válnak mozgó struktúrákká „Nem könnyen szakítunk a felvilágosodás korlátaival. Ezek kínosan érintik az értelmet, a szívet, az igazságot, ám ugyanakkor egy siker jogos büntetési is”, vonja le a konklúziókat Pierre Chauu, amikor Európa kultúrtörténetébe ágyazva vizsgálja a felvilágosodást. „*A felvilágosodás gondolkodása*” című fejezet ezt célozza: „A gondolkodás mozgásba lendülése”. És talán a gondolkodás „visszafordul a tényekhez és a dolgokhoz”.

Tehát. A felvilágosodás valójában korokon át húzódó „projekt”, melynek teljes ki-

bontakozási esélye éppen befejezetlenségében van. (Ungvári) De hol az ész? A valóság eltakarva, utópiák, zavarok. Esély: ha az ember nem akarja megkerülni a dolgokat, ha nem akarja felülírni azokat. Ha igen, az áltudománynak ágyaz meg. Indul a homályosodás menete: szép lassan, fokozatosan tűnik el a bölcsesség, a hit, a valós történések tértől, időtől kiszakított kezelése, magyarázata. A felvilágosodás „ideologikus képződmény” lesz (Lánczi), a magyarázók (ideológiai, politikai, hatalmi) váltanak, vezérszólamaik, például liberális demokrácia, elsöre (ha nem gondolunk bele), jól hangzik, de üres, nem lehet rá alapozni, építménynek tételezik, de hangzatos dísz csupán. Ilyen már volt: szocialista realizmus, szocialista demokrácia, emberközpontú szocializmus... Mit hoztak? Hangadás, zajok, törtéletek. Szép, éltető (és élhető) eszmék, Isten véletek? A kapitalizmuson át navigálva így csúsztunk bele a globalizmusba. A közvéleményformáló értelmiség már csak mutatóban vallja magát baloldalinak, átsiklik a felvilágosodás eszméin, nem emlegeti azokat, s ha mégis egyet igen, ez a mértéktelen szabadság. (Lánczi) Pótvallások születnek a progresszió nevében. Megjelenik a „feminizmus”, az „antirasszizmus”. Ez jellemző a mai Nyugatra, technológiai fejlettség, jelentős tőketámogatottsággal, látványcivilizáció. A kapitalizmusellenes világmegváltó politikai-ideológiát antirasszizmusra váltják, az osztályharcot pedig – a színes bőrű bevándorlást preferálva – faji ellenségeskedésre. Mindezek nyomán egyesek szerint „globális faji hódító háború zajlik”. (Gazdag) Ennek jelei látszanak-hallatszanak a napi csatározásokban, erőteljesen került elő a legutóbbi labdarúgó-világbajnokság után. (A főszerepekben immár – némely megnevezés szerint – „fehér ideológus agitátorok”.)

Globalizmus – eltömegesedés, a Nyugat „ideológiával védi magát a valóságtól”. (Lánczi) „Világzsákutca” lenne, ahogy Drábik János könyvének címe jelzi? Pedig, egész „egyszerűen” sorsproblémákról van szó, egyéni és társadalmi sorsdilemmákról kellene beszélni. Hogy lépni lehessen egyáltalán. Nem akárhogy, mert már Lenin (elv-társ) is megmondta, így nem megy: *Egy lépés előre, két lépés hátra*. (Sőt mára érvényesen figyelmeztetett: *Baloldaliság – a kommunizmus gyermekbetegsége* (1920), *Az imperializmus, mint a kapitalizmus legfelsőbb foka* (1915). Ez azért „bejött”.) Az effajta lépések helyett, a tényszerű tárgyisághoz paradigmaváltásra van szükség, alkalmazott filozófiával, mely a cselekvésre irányozva ad lehetőséget tisztán látásra, építkezésre. (Szabó) Tehát, vissza az életút(utunk) kereséséhez, vagyis „kaland”-ra fel! ('Aventure' a XIII. századi francia regény kulcsfogalma, *csoda és vállalás*. (Pálffy)

A kilábalás felé: remény, hit, vissza a dolgokhoz, ésszerű viszonyulás a természet-hez. Mint az Ungvári-könyv művészi védőborítóján William Blake Newton című képe figyelmeztet az elfogulatlan vizsgálódásra – tapasztalás, meggyőződés, saját joron. És merjünk hinni a boldogságban... *Visszahumanizálási kísérletek*re csönget be Kenyeres Zoltán. Talán a gondolkodást, az értelmet és a szívet is mozgásba hozza. A homályból meglátni a fényt, segít Ady Endre. Tehát, és mégis: *Éjnimádó* (részlet)

...Fény ad színt a darabka kőnek,
Fény ad színt minden agyvelőnek.
A fény teremtett, fény teremt
Fejet zsibbasztó végtelent
S egyetlen egy kis, balga órát,
Amelyben nyíló tubarózsák

Vad illatába olvadunk...
A fénytől élünk s fény vagyunk...
...Hejh, temető! Valamikor még
Nap volt a lelkem, fény az álma
S íme, most a nagy világosság
Kerget belé az éjszakába...

Jegyzetek

1. CHAUNU, Pierre, *Felvilágosodás. Európa kultúrtörténete*, Bp., Osiris Kiadó, 1998.
2. EGEDY Gergely, *A „józan ész” konzervativizmusa. Gilbert Keith Chesterton = <https://vigilia.hu/regihonlap/2004/6/egedy.htm> [2018. december 28.]*
3. FEHÉR M. István, *Sartre és Heidegger. A fenomenológiai ontológia kétfajta felfogása = <http://www.c3.hu/~prophil/profi062/feher.html>. [2018. december 28.]*
4. FÜRST, Maria, *Bevezetés a filozófiába*, Bp., IKON Kiadó, 1993.
5. GAZDAG István, *A baloldal árulása és a faji hódító háború*, Demokrata, 2018. november 14. (Antidogma-sorozat, a szerző rengeteg külföldi forrásanyaggal dolgozik, állításait tényekkel bizonyítja.)
6. KENYERES Zoltán, *Harmadik csöngetés. Visszahumanizálási kísérletek*, Szombathely, Savaria University Press, 2018.
7. LÁNCZI András, *A „Nyugat” és mi*, Magyar Idők, 2015. december 24.
8. NAGY Géza, *Az egyedi egyetemes (Jean-Paul Sartre). Egy polgári filozófus-művész egyéni és társadalmi kalandja a XX. században*, Modern Filológiai Füzetek, 31, Bp., Akadémiai Kiadó, 1980.
9. PÁLFY Miklós, *Regényhősök, archétípusok* = Tíz tanulmány, Grimm Kiadó, 2009.
10. SZABÓ Tibor, a) *Le sujet et sa morale. Essai de philosophie morale et politique*, Szeged, Centre universitaire Frankophone, 2016. b) *Dante reflexiók. Paradigmaváltás a magyar dantisztikában*, Bp., Hungarovox, 2018.
11. SCRUTON, Roger, *Iszom, tehát vagyok*, Bp., Akadémiai Kiadó, 2011. 216.)
12. SZ. TÓTH Gyula, a) *Egy franciátanár irodalmi kalandjai*, Szombathely, Savaria University Press, 2015. b) *A BREXIT dilemmái. Politika, és ami mögötte van.* (Egedy Gergely – Gálik Zoltán: Nagy–Britannia és az európai integráció. A csatlakozástól a BREXITig. L'Harmattan Kiadó, 2017. 198 o.) GROTIUS, 2018. szeptember 17. = <http://www.grotius.hu>. [2018. december 28.]
13. UNGVÁRI Tamás, *Kaland és gondviselés. Felvilágosodás, művészet és tudomány*, Bp., Scolar Kiadó, 2017.
14. Az eszmék értelmi vonzereje meggyengült. Ennek okait, folyamatba téve, mintegy alakulástörténetüket vizsgálja Lánczi András. „Az elmúlt jó száz-százötven évben a valóságot folyamatosan eltakarjuk a szemünk elől, hogy az ész – utópizmus, vágyak, álmok, érzelmek, áltudományos igazságok – valósága vegye át a dolgok valóságának helyét.” (LÁNCZI, id. m., 2015.) A filozófus elemző magyarázataival nyomon követhetjük, hogyan vált ideológiává a felvilágosodás. „Mivel is kezdődött a liberalizmus? A despotizmus elleni fellépéssel. Minek a jegyében? Új hazafias közösség megteremtése nevében, amit köztársaságnak – közös ügyek államának – neveztek el. Ebből a patriotizmusból nőtt ki a nemzetállam tana és politikája. (...) A nemzeti eszme összetartó erő, de nemcsak érzelmileg, hanem társadalmilag is.” (Lásd három évvel később Lánczi fejtegetéseit: *A közös politikai célok tartják egyben az értékközösséget*, Magyar Idők, 2018. december 24.) Tehát a liberalizmus fokozatos erőteljességgel „levált” a felvilágosodás alapeszméiről. Ám, bárhogy is áll a helyzet: „A pluralizmus az ész valóságnak tett gesztusa, csakhogy hinni egyetlen dologban lehet: ha a világból csak annyit látunk, hogy sokféle, akkor nem érthetjük meg, mi is köt bennünket a léthez, egymáshoz, hogy mitől van értelme a munkának, erkölcsnek, a létezésnek”. (LÁNCZI, id. m., 2015.)

Bennfenteseknek

Kedves Egybesereglettek!

Egy egekbe rejtett Rejtelmes „end” Rettenetes Kereken „kereken” egy hete tekertek egyet, s ez nekem cseppet sem kedvezett: tetszett, nem tetszett! Mert negyven meg ennek negyede elszelelt csendben megderesedett fejem felett – megjegyzem, nevetve s lebegve telt legkevesebb fele –, s felkerekedve, e nekem legkedvesebb, hegyekkel s fellegekkel keretezett men(ny)helyen, e csermelyekkel nem eredeztetett, jelenleg „sznyeggel”, egekben keletkezett s leesett pelyhékkel lepott meserengetegben* (Cserepesen, Eger felett) lejegyzem, egyben elmekegem Kendteknek, mely gerjedelem vezet eme levelet megkezdenem. Hejszen e negyven – meg ennek megnehezdedett negyede, mely megedzett rendszeren – rengeteget jelentett nekem**, jeleket helyezett el testemben, lelkebben, szellememben, s ezt rendszereznem kell e megszenteltnek nem nevezhetett, de nevezetes percekben. Ne nehezteljetek, s vessetek meg... ehelyett vessetek szemet erre! Mert felesleges perc, melyet nem Nektek szentelek... s melleleg, le lesztek hengerelve!

Szeretet terjeng bennem eleve – ennek fele se hecc! -, s ezt lelketekre kell vnetek, kedves szerettek! (Tehettek ez ellen? Nem, nem, egy keveset sem!)

De belekezdtek... (Nem szeszmentesen, persze...)

Emberek serege nevelt fel engem, s egy se kecsgettetett ezzel: lelke megmenekedhet, s mennyekbe emelkednem elengedhetetlen. Ellenben ezer meg egy termett, mely jelezte: lentebb „melegednem”, vezekelve s elevenen elveszejtve, cseppet sem lehetetlen.

Ezzel kezdem el eme „lelkes” levelet, s Nektek kell megfjtenetek, egyben megremegnetek bele.

De kezdem, kezdem... (Egynek elmegy, felteszem...)

Jegyzem meg elejbe, meglehet, egy cseppet kenetteljesen: Veletek kerengenem 'egyetemnek nevezett egetlen egekben e kerekded 'testen – melynek neve: „Green” – felelem eleve, s szerfelett megfelel nekem! Lehet fekete velem egyetemben kerengettek teste, esetleg veres – lengyelek s csehek mellett nyenyere, nyenyec, berber –, engem ez sem berzenkedtet. (Mert ember ez, s ember emez: szerecsenben es lehet herceg, s nemfekete es lehet nemtelen!) Ellenben lelketlenek – egyszerre tehetetlenek s telhetetlenek – menekedjenek messze, mert eszemet vesztve veszekszem velek! (Persze, perlekednem ezen selejtes – beste s rest – emberekkel esztelen cselekedet, de tennem ellene eleve lehetetlen: engesztelhetetlen lettem! Ezt ne kelljen elemezni sem, s kedves Steven, Ede, Endre, Ferenc, Gergely, Benedek, Kelemen, Etel, Eszter, Emese etc., te se tedd!)

De belekezdtem, s befjezem... (Kellott Nektek kezdenetek velem!)

Keszthely „gyermeké” dereng fel bennem e percben, s elmerengve, beleremeg lelke ezen elvesztett emberbe! Egy fejem felett lebegtetett jel ez, melyet felfedezett szemem, s mely e (kegy)helyen lett elhelyezve – eme hegyek s fellegek keretozte, csermelytelen men(ny)helyen*** –, s ezt ezennel nem lehet cseppet sem felednem. Egy embert, mely felnevelkedett – nem Keszthelyen, mert ez nem eredete, ehelyett neve eleje –, felment nem egyszer, de ezerszer szeretett hegyekbe, egyben mennyekbe, s meglehet, ez es lett veszte. Mert egy veszedelmes szervezet, cseppke serke meglelte egyszer, erek-

be fecskendezett fertelmes vegyeket heveny, ebbe emlegetett belebetegedett, medve-
jellege elveszett teljesen, s hetek teltek bele, le lett teperve egy kerekas „end” keretes
szerkezetbe. Ezt egy meg egy esztendejen tekerte leverten, s benne szenvedve teljese-
dett be veszte: teste el lett temetve, lelke felment mennyekbe, de hegyekbe nem mehet,
esetleg szelleme.

Nem mese ez cseppet se! S ezzel egy feddhetetlen jellem, eme remek medveember
veszett el, s ennek terhe nehezedett e percben gyenge lelkekre. Helyette, persze, nem
mehetnek semerre se, esetleg terjeszthetek egy elvet, mely nem eszme, s vele nem ment
fel egekbe: menjetek emberek, s ne tespedjete, feneketeken vesztegelve, benn s lenn!
Emellett szeressetek, nevéssetek rengeteget, teljen fesztelen percetek! Legyetek lezse-
rek feszti! (Kedvszegettek semely esetre se – ecet helyett hegylevet nyeldekelyetek, epe
helyett meg serrel teljen kelyhetek! –, s cselt ne, esetleg kereket meg keresztet vessetek.)
Mert recept erre nem lehet, de sejtem: nemem erre teremtett.

Hejszen, egy szem leledzem e hegytetejen megvetett fekhelyen, Cserepesnek neve-
zett, elmeszesedett, s estelente bemelegedett, veremmel keresztezett csempementes ter-
memben – meg egerek, egy-egy pele, nyest –, s betelnem nem lehet remete- helyzetem-
mel! Kelek reggelrel, fekszem este, legeltetem szemem fentre s lentre, eltekergek erre
meg emerre – csermelyt keresve, kenyeret szerezve, szelve s kenve –, s ezek megdele-
jeznek teljesen. Mert eme enyh-helyen csend terem, s ez egyenesen zene Zenbe belesze-
relmesedett lelkeknél! Kellemesebb sem lehetne: versekkel vetekedhet, s festenetek
sem lehetne szebbet! (Emellett bele sem gebedek, hejszen emberek jelennek meg rend-
re, de velek sem kell versenyre kelnem, ellenben edellel, egyebekkel kedveskednek, s
egy-egy estre berendezkedve – leheveredve, elvermelve – eszperente feleselhetek ren-
desebbekkel. Mert e helynek**** ez lett rejtjeles nyelvezete: egy Pest mellett felcsepe-
redett, Etele neven megkeresztelt, s velem meg egy feledhetetlen ebbel fel-feleredt em-
berrel fejlesztettem – melyekben ebemre meg emberemre leltem! –, s terjesztem
„negyven” esztendeje.)

Emlegetett tehetetlen s telhetetlen emberseregek bezzeg kesereghetnek meg epeked-
hetnek lentebb csekk-tengerben „end” csecsebecse-hegyeken – „segget meresztve”,
tengve-lengve, esetleg terpeszkedve, eltelten –, egyesek meg stresszben, szennyben fet-
rengenek senyvedve, elmebetegszen s perverzen! De gyerekek es kezelhetetlenek lettek:
neten „csetelnek” s nem eveznek, hegyek helyett meg web-helyeket keresnek fel. Fele
here, s velem nyegle! Mert teleszerkezeteken meg teszteken, emellett E-kkel teletett
eledeleken nevelkednek, tenkre ment s edzetlen szervezettel: rendellenesen, de cseppet
sem trend-ellenesen! Egyenemberek, s ezermesterek helyett menedzserek lesznek...
Kell ecseteljem? Ejnye-bejnye, s szedte, vette, teremtette! Egyenesen veszett fejsze nye-
le? Mert szerfelett szertelen s szerethetetlen lett e szerzet – melynek neve: ember, s ezen
beljebb: nemzetem –, s elvetemedettebb lehet-e, erre keresek erre fenn feleletet. Esdek-
lek: ne legyen!

Mert ellen-esetben szenvedhetek velem eleget eme egetlen egekben kerengett ke-
rekded testen...

Tegyetek ez ellen, precedenst teremtve!

De legeslegkevesebb ez esetben – fentebb lejegyzetteket emlegetve esmeg, egyben
leszegezve kerek-perec -: szeressetek, nevéssetek, s ne tespedjete meg perlekedjete!

Ezzel berekesztem levelem:

Egek Fejedelme kegyelmezzen Kegyeteknek s Kelmeteknek - mert ember tervez, de Nevezett Felettes rendez, kedvez, fegyelmez... s fejez be! –, s emlegetett segedelme mellett szerencse meg „terek ereje” legyen Veletek!

Lejegyezte:

Mekk Elek helyettese, „Keszeg Levente”
(e kerge nyelvnek ernyedetlen mestere, egy szelekkel
szerelembe esett, hegyre termett „eretnek szerzetes”, egyben eleven lelet)

Kelt(em): Cserepesen, kedden, se nem szeptemberben, se nem decemberben

Lennjegyzet 1: S mert e negyven meg negyede s exkedves zsenge gyereke feje felett lepergett negyvennek negyede egyszerre kerekedett le, emlegetett tervet eszelt: szervezett egy estet felmenetelem elejb, melyen megjelent rengeteg nekem (es) kedves ember****. Ehettek, zene mellett csevegthettek – persze, pezseghettek meg „denszelhetek” es eszmecsere helyett! –, emellett gegek repkedtek, s ezeken nevethettek eleget. Mert ez tervnek nem nehezebb: egyszeregyvel vetekedhet! S e receptet jegyezd meg – tedd el fejedbe –, hejszen egyebekben nem kell egyebet tenned: teremtsd meg Te e „kerekek” s jeles estet megszeretett becses egyedeknek, esetlegesen szerepcsere terhe mellett! (Keszthely „gyermeké” bezzeg nem lehet jelen egyen se...)

Lennjegyzet 2: Meg kell jegyeznem csendben: Cserepes mellett erre, keletebbre es leend egy remetehelyem, melyen nyhét lélve egyre tetemesebb percet vesztegelek, s melynek eszperente neve „Tekereg-hegy” lehetne. Ez egy erdejekkel eljegyzett embekeknek szentelt, Megyer-hegy, meg benne rejtezett Tengerszem medre s pereme mellett, de egy cseppel bentebb berendezett lelkevesztett telephely – megjegyzem, csemete cseperedett fel benne, nem egy! -, s jelenleg egy szem eb tekereg szerte, meg tereletlen tehének legelnek erre. (Emellett rengeteg fecske, meg egy-egy kecske s menyecske es megterem, megtermett, de ezek elmentek: fecske telente, emezek meg teljesen.) S e helyen mely percekét keresek s lelek? Csendet, melyben „reszelke” perceg bentebb, s meg-elevenednek legnesztelenebb neszek! S melyben egek rengenek, legek lengenek, fenyvesek zengenek, s melyben lélkem megtelhet, szellemem nemesedhet, s fejem tehermentesedhet! Emellett tehenet fejek legyeket hessegetve (nem pettyeset!), csebrembe eresztett tejet megerjesztem este, felkelve meg rengetegben cserkelek, elmeremekekkel szemeztek, rendet teremtek, felsepregetek, esetleg megszererek ezt meg ezt – deres reggeleken, erejemet bevétve s fejszelengetve, „eleven hengereket” repeszttek meg s szeletelek fel, rekkenve meg mezejeken rendet fektetek, nyesegetve-teregetve „end” pengeverve s – fénve –, s fennemlegetett tetteket berekesztve, erre keveredettekkel fecsegek kedvtelve. (Mert e hegytetejen megteremtett kert mellett megy el egy menetrendmentes „mezsgye” – hegysereget s nemzettestet, eme legterjedelmesebb telket keresztbeszelve –, s ezen terepre termett, s terheket felvett emberek jelennek meg rendszeresen. Megjegyzem: Cserepes mellett es ez vezet el...) S e fejezetet befejezve egy nevezetes esetet es elrebegek, egyenesen hetvenkedve! Tehének jelese, egy „tengerben lelt szemcse”, melynek neve „Szemerke” – egy felette természetes, jellegzetes s szemtelen egyed – nem esett meg egyszer se, s therbe-esetlen csecse sem eredt meg. Ellenben „Fejesnek”,

mely mellette legel ezer esztendeje, szeme se rebbent, s megellett rendben negyedszerre es. S mert ez egybeesett felmenetelemmel – hetem-telten reggel leereszkedtem, este meg mellette hevert dede –, egye fene, nevemre vettem e nevetlent! S ezen nevetgetek eleget: keresztgyerekem petrenceketrecbe rekesztve leledz „Tekeregen” e percben es...

Ellenjegyzet: S ez sem hecc meg mese – melyet ezeregy este termett! –, hejszen he-tek sem teltek el fentebb lefestett zeneestre, s „nyertem” lentebbre egy eret, mely kelle-metlenebb sem lehetne, s melynek neve nem rezet, de egy hegyekben fellelt nemesebb elemet jelez, s fedezetnek hever egyes steksszel telt rejtekhelyeken. Nem, nem kertelek: serlegek meg kegylevelek helyett erre, nemszeretem eremre tettem szert! (Pech? Ke-lepce? Egyszer vederbe, egyszer cseberbe? S ne rezeljek be ennek ellen-ere se? Nesze nekem!) De, szerencse, bezsebeltem egyebet es e „kerek” s jeles esten: exkedves meg Debrecen neveltje, ennek neves erdeje mellett letek egy nemez fejfedelet nekem – melyet megemelek ezennel elejbetek!

* Ez egy erdejekkel fedett, felkeveredett tenger – hegyek meszes tengere –, melynek feneké lett teteje, megmerevedve ezerszer ezerszer ezer esztendeje. Egen, egy egek fele meredezett, megdermedt tenger ez – egyben egy szerves rendszer! –, mely egyszer eljegy-sedett, s e gleccserek felengedve levet eresztettek, s mely nem cetekkel hemzseg je-lenleg, de szeptemberente szerelmetes 'tehenekkel meg ezeknek rendelt fejvesztett „me-nekkel” telhet meg, s zeng reggel, este! (Ez sem mese: e fejfegyverzettel felszerelt „me-nek” heveskedve – veselkedve meg tetszelegve – versengenek kegyeket keresve, s mert ez reflex, megverekszenek rendszeresen, sebeket ejtve s szerevve.) S jelentem, e he-gyekkel s fellegekkel keretezett helybe – mely nem egy Belveder, s wellness sem lett bevezetve – szerettem bele negyven esztendeje! Menve rettenetes telekben (bekecsben, lebernyegben), megveszekedett melegekben (lenge dresszben s mezben), s lepergett leveleken (nem mez-telen, de jelmeztelen). S menve nedvekre epekedve, cserepesre (he-he!) repedezett „nyelvel”, s fellegekben termett cseppekkel bepermetezve. De mentem fekete este es, megjegyecsedett csermelyeket recsegtetve-repesztgetve, s egy esetben elkeveredve, rengetegbe beleveszve, s csepp kellett: elveszve... Mert, meglehet, zerge nem legel s csermely sem ered erre fenn, hegylevet es lentebb lelhetek esetleg – Eger nevezetes leve ez, s veresben szeretem –, ellenben egek s hegyek teltebbek meg sejtelmesebbek nem lehetnek, s szelek sem serkennek s lengedeznek szebben semerre. Gyertek e rengetegbe rengetegszer!

** Eltelt ez egyszerre: egy lepke repte sem lehet sebesebb! S mely cselekedetekkel telt? (Felemlegetnem ezeket eleve lehetetlen, de egyet-egyét lejegyzek.) Egyszer egy-bekelve, nemzettem, teszem ezt, egy meg egy meg egy gyermeket – melyek kecsesek, helyesek, cserfesek s eszesek lettek, s egy meg egynegyed esztendeje nem „Tevere” meg egy szent hegy mellett, ehelyett Debrecenben nevelkednek: helytelen, de nem ve-lem. (Mert engednem, s nejemet elengednem elengedhetetlen lett.) Emellett neveltem nemzetemet es – szereztem egy-egy „besztzellert” –, egy erre rendelt fekete teremben lestem „celleket” ezerral s ezerszer (vedelve szememmel!), de lestem eget, s ezen vere-beket meg veresbegyeket, s cseppet sem befejezve, termeltem... helyesebben, szedtem szemetet es eleget, egy (nem szent) hegyet emelve e rengeteg felesleggel. Persze, leget meg szemetet szedegetve elegyedtem remek emberekkel, felfedeztem helyeket kere-

kezve, terepen menetelve fel-le. Emellett ettem nem keveset, mert szeretem ezt – kedvencem pecsenye, kecsge, lencseleves meg retek, eper, cseresznye, meggy (lebbencset meg petrezselymet, zellert bezzeg nem szerettem gyerekfejjel, de megdressedve ezeket es megkedveltem) –, s nem kenem el, lefetyeltem eleget hegyleveket, meg rendeltem egy-egy sert es. (Jelzem – meglehet, meglepve Benneteket! –, Hejnekent meg „feketelevest” nem szeretem.) S egy fejezettel beljebb csendben lecsenghetnek ezek... Tetemem felett ez legyen elhelyezve jelnek: „Ennem – lennem, tennem – s men-nem: kellett.” (Vesztemet, persze, nem keresem! Hejszen felcserek nem kezelték, szer-vezetem sem jelez, s stressz sem jellemez. Lelkem tehermentes: nem tettem keresztbe ezreknek, esetleg egyeseknek egyszer-egyszer, szemtelenkedve velek. Persze, perse-lyem se telt meg, meg selyembe se tekintek... Nem lettem bennfentes, se gengszter s nepper – szervekkel, szex-szel, fegyverekkel s szertelen szerekkel seftelve –, szemet vettem ellenben egy-egy meggyiszemre, nem vettem jegyeket, emellett elemeltem e-ekkel, egyebekkel telejegyzett „szent tekerceket” nem egyszer, s ezen ferde cseleked-temben le sem lettem leplezve. Hencenem ezzel, persze, nem lehet, mellemet verve, ehelyett leszegem fejem meg szemem, s „ellentelhelve” nemtelen tettemet, ezen elcsent jegyzeteket, szedegetem lelkesen szemeteket...)

*** Egyszer tekeregetem erre Vele, s szervezete embere rengetegszer vezetett messze termett hegyekre, melyeken emeletes mentshelyeket emeltek veretes – s esetente: vert – seregeknek. De Keszthely „gyermek” nekem hebegett el elejbe, s jegyezhettem le „presszembe” egy jeles tettet es: ez esetben szerelme mellett gebeszkedett fel egy neve-zetes, elnevezve „Nemfekete” hegyre, mely legmegtermettebb s – meredekebb erre, hej-szen ezer meg ezer meg ezer meg ezer meg ezer fele tetejez. De „Everest” nem ereszt: erre felkeveredett emberemet, ezen megtermett emberhegyet, emlegetett cseppke serke meglelte, leteperte s elveszejtette negyven-fele esztendeje! Ellenszenves, egyben szenvtelen egy szerzet, s menthetetlen helyzet...

**** Ez bezzeg hecc meg mese egyszerre: neve e fess „end” nekem felette kedves hegyeknek egyre megy, s eme kecskenyelve lett megszerkesztve: Hegyes-, Pes-, Cse-repes-, s Veres. (Meg beljebb s feljebb egy, melynek neve eszperente „Fedetlen fej” lehetne.) Ezt nevezem!

***** Egyebek mellett Szerencs, Eger meg Debrecen neveltje – fele menyecske! –, s reggel ezekkel kerekedtem s kerestem fel nem egy fejtett hegyet, egyben sebhelyet, megyszerte. (Terepszemle?) Este meg Egerben helyeztem le fejem egy kerevetre – mert kedvenc emberem, Steven meg szerelme erre szekerezett egy kerekas „end” leme-zes „end” szegecses szerkezettel repesztve –, s ezzel nyerve nem keveset, felkelve me-hettem fentebb, fentebb emlegetett szeretett hegyekbe, percet sem vesztegetve! S e rege ezzel le es kerekedett teljesen – keretes szerkezet? –, elteheted eszedbe, meg mellelbe rejtett legnemesebb szervedbe. „Ereklyekereskedelem?” (Megjegyzem e jelben: ez es egy Cserepesen termett „perfekt szleng”! S egy esetben nekem es remekelt fejem, „he-reveszejtett fenegyereknek” nevezve sms-emben egy embert, melynek beceneve „Her-ceg”, s melynek fegyvere s enkeze lett veszte.) S mert ennek befellegzett, levelem es befejezem ezennel:

THE END